

Емилия Дворянова

Свидетели на небеса

роман

ОБСИДИАН

*Укорявани – благославяйте, гонени – търпете,
хулени – утешавайте се, злословени – радвайте се!
Това е нашият път с теб и който претърпи докрай,
той ще се спаси!*

Св. Серафим Саровски

Марк 13:13, Мат. 10:22

Преди да придойдат годините

Господ им даваше всеки ден мляко и блини. Рано сутрин чугунената печка в кухнята бумти, отгоре ѝ тенджерата с мляко, млякото поема топлината, докато топлото стане на каймак, каймакът се сгъстява, превръща се в похлупак и млякото под него започва да се надига неудържимо, точно в този миг Машошуша притичва и дърпа тенджерата от зачервената плоча, така удържа неудържимото. Машошуша е майка ѝ, всички я наричат така, а тя е Галинка и ще бъде Галинка, докато се превърне в Галина. После ще претърпи и други превъплъщения, но в този момент, когато седи до зачервената печка, те са все още неизвестни, известно е обаче, че Машошуша ще отдели пожълтелите от гъстота каймак с голяма плоска лъжица, ще го сложи в чинийка, ще го поръси със захар, ще го постави в средата на масата, ще налее и три чаши мляко. После идват блините и баща ѝ. Тримата благодарят на Господа, майка ѝ за насъщния хляб, Галинка за блините, баща ѝ мълчи и се възползва от тяхната благодарност. Едва тогава Галинка започва да маже каймак върху блина и е вкусно.

Един ден обаче, още докато годинките на Галинка се побираха в едната ѝ ръка, вместо да дойдат блините, Машошуша сипа млякото в купички и надrobi хляб, Къде са блините?, попита Галинка и майка ѝ, след като помълча, се усмихна, но усмивката се получи не истинска, а виновна, Започна война, Галинка, нали знаеш какво е война?, няма блини, ще ядем попара, потърпи и ще намерим яйца, а войните са обичайни и свършват, освен това татко ти няма да се

бие, защото вече се е бил. Трябваше да прозвучи утешително, но не прозвуча и на Галинка ѝ се прииска да убеди майка си, че не тя е виновна. Не знаеше как, затова се гушна в нея и предизвика единствено сълза по бузата ѝ. После седнаха пак тримата около масата и благодариха. Машошуша за насъщния хляб в купичките, Галинка за млякото, но наум тайно помоли Господ пак да им даде блини.

Нещата с Господа обаче се оказаха по-сложни и съвсем не за ума на Галинка, защото в същия ден, когато изчезнаха блините, изчезна и най-големият ѝ брат, синът на баща ѝ. Получиха телеграма и майка ѝ плака, въпреки че той не беше неин син, а баща ѝ не пророни и сълза от достойнство и както се възползваше от молитвите, така се възползва от нейните сълзи. Галинка попита трябва ли да плаче за този голям полубрат в униформа, който живееше, докато беше жив, в място, наречено „казарма“, и не можеше често да идва при тях, Плачи, каза майка ѝ, важно е мъртвите да се оплачат, и тя се разплака. Вечерта, когато си легна, августовският вятър духна в бялото перде на прозореца и го превърна в крило на ангел, довя мирис на застояли речни треви и го превърна в ноздрите на Галинка в миризма на тамян, и вместо пак да плаче, тя се помоли, Мили Боже, не вземай повече, а дай ни блини. Молитвата ѝ беше съвсем уместна, защото Галинка имаше още един не толкова голям брат, син на баща ѝ, който също се биеше някъде из степените или другаде, и след като единият изчезна, можеше да изчезне и той. И голяма сестра имаше, близначка на брата, който изчезна, тя също живееше другаде, но не в казарма, а в дома на друга майка, защото жените не се бият. И баща ѝ няма да се бие, след като вече се е бил, униформата му виси в дрешника, медалите му са затворени в кутия, а оръжията заковани на стената. Галинка малко се успокои, друго за изчезване сякаш нямаше, и се зае да заспива.

Този път Господ чу молитвата ѝ, защото на сутринта при тях дойде Мурочка-дурочка, сестрата близначка на брата, за да плаче с тях, и донесе яйца. Двете с майка ѝ направиха блини и докато ги пържеха, ту плачеха, ту не плачеха. Галинка със сигурност видя поне една сълза, която капна в

тестото. Когато седнаха да ядат, баща ѝ каза, Да му направим опело, Ще му направим опело, разбира се, като ехо от върна майка ѝ, още днес ще отидем с Галинка на „Страстная“ в манастира, и тъй трябва да видя свещеника. Като чу за „Страстная“ и манастира, Мария, която наричаха Мурочка и само тайно прибавяха „дурочка“, пак заплака, защото брат ѝ лежи в гроб някъде далече, в степите ли, къде ли, Къде точно лежи?, попита през сълзи, за да си представи, а баща ѝ каза, В Таненберг, и Мурочка-дурочка пак не си представи, нито пък Галинка, но пък гробът навсякъде е гроб, а пръстта пръст. Още същия ден с майка ѝ наистина отидоха на „Страстная“, в църквата на манастира, където братът се черкувал, докато бил жив, да поръчат опело, но се оказа невъзможно да се случи веднага, След седмица, каза клисарката, която записваше опелата, сега много мъже умират и в църквите не спират да опяват от сутрин чак до Вечерня, нейният внук също го убили немците и чакала цели пет дни, въпреки че работи в църквата, та затова, каза, след като сега и мъртвите страдат, а душите им бродят около нас, не ни остава друго, освен да страдаме с тях, и молете се! Записаха опелото за след осем дни, после постояха пред иконите, за да се помолят, както клисарката каза, и да изчакат свещеникът да излезе от олтара, майка ѝ искаше да го види лично и лично да му съобщи, защото го познава отдавна и той ѝ обещал една книга. Изчакаха го, целунаха му ръка и той благослови, Да благослови Бог, Мария Митрофановна, намерих ви книгата, а Галинка погали по главата и тогава майка ѝ му съобщи. Отчето въздъхна, подръпна брадата си и каза, Познавах го, горкият, добър човек беше, ще го опея и ще го споменавам четиридесет дни, а вие всеки ден четете Акатиста на Спасителя за покойници. После влезе в олтара и се върна с книга, дебела, с тъмнозелени корици, каза,

– четете, Мария Митрофановна, не знам дали това ще ви утеши, но, изглежда, наистина сме в края, търпете. И предайте съболезнования на съпруга си.

Майка ѝ втори път му целуна ръка, прибра книгата в чантата си и тръгнаха, а Галинка, която винаги слушаше внимателно, помисли, че щом са в края, значи войната скоро ще свърши.

Направиха опелото след осем дни, на него липсваше тяло, както е редно, но в същия ден един офицер дойде у дома им точно преди да тръгнат за църквата, и донесе сабя със златна дръжка, за нея Галинка беше слушала как лично Царят я връчил в ръцете на брата заради храбростта му още преди войната. Всички много се развълнуваха и майка ѝ каза, Виждате ли, нищо не е случайно!, и покани офицера на опелото. Офицерът нямаше око, нямаше и превръзка на окото, но не беше страшен, а тъжен, приятели на брата заръчали да предаде сабята, той лично не го познавал и не можел да каже как точно е убит, но, разбира се, ще дойде на опелото, защото други убити познавал. Така всички тръгнаха заедно към църквата и там, върху масата, вместо тялото сложиха сабята. Свещеникът закади и *Вечная памет* се възнесе към свода на църквата, златната дръжка блесна в светлината на свещта върху масата и напълно замени тялото. Всички без баща ѝ плакаха, дори и светците, които гледаха от иконите и стените, Галинка видя това съвсем уверено и на душата ѝ стана радостно, защото братът е и опят, и оплакан.

Когато се прибраха, баща ѝ окачи сабята на стената до собствените си оръжия, с които някога се е бил в далечна земя, негова Родина, и едва тогава най-сетне и той заплака.

Войните свършват, защото са обичайни, беше казала майка ѝ, тази обаче се оказа толкова обичайна, че съвсем се сля с живота и отказа да свърши. Годините бяха изпълнили едната ръка на Галинка, пълзяха по пръстите на другата и тя вече едва си спомняше времето, когато сутрин седеше пред чугунената печка да гледа как млякото се надига под гъстия похлупак в очакване на блини. В обичайното на живота тръгна на училище и сутрин нямаше време да седи до печката, в обичайното на живота се научи да чете и вечер пред огъня на камината не Машошуша ѝ четеше жития на светците вместо приказки, а тя сама прехвърляше страница след страница, защото да четеш се оказа най-утешително и книгите напълно заместваха блините. Машошуша ѝ предлагаше и приказки, но Галинка предпочиташе книгата с истински истории за особените хора, които на картинките

Така беше. Войната влезе отново в дома им и, о, каква война! Църквата кипна, хората полудяха в раздвоението си, *нека Хитлер изгони болшевиките, това може да спаси Русия,*

вие луди ли сте?, това е Хитлер, убиецът, вижте какво става по света,

а Сталин да векува?, та той унищожил Русия, родните ни души са там... нима искате Хитлер да ги избие, а света кой ще спасява?

а света?

роби...

нали сте в България, тя е на страната на Хитлер, по-добре...

дим...

защо дим...

дим от души към небето, горят в адски пламък...

Владико, кажи...

Не каза. Когато освен света и Църквата кипне, а хората се залутат и скочат в думите си едни срещу други, когато заблудите се спускат като мъгла, а истината се скрива в ядката на сърцето, мълчанието е Покров, Покровът спасение, *Богородице, спусни покрова си над нас...* защото единствено важно остава да бъдат хората съхранени, запазени в кораба и преведени до твърд бряг,

кажете, Владико, къде е правдата, къде е доброто, какво ще се случи...

смирение. Там е *правдата* и в *да бъде Волята Му*. Владиката се смири. Галина усети, Олга усети, Людмила... и пилците се притаиха, престанаха да издават глас, събраха се в себе си... Той, който винаги знаеше, сега отказва да знае, наред победоносното зло остава само *човекът*, оголен, него да пазиш, и няма значение какво мисли, и няма значение къде се лута, в какъв пашкул се е скрил, за да преживее метаморфозата, само да го запазиш, да не падне зад борда...

смирение.

На тях обаче им каза на вечерните разговори на скрито, когато говореха от интимността на сърцата си, пиеха чай, сребърните лъжички потропваха по масата като ритъм на

словото му и то се лееше само за тях, каза им: *сега, деца мои, ще се молим, преди всичко друго ще се молим – първо Сталин да победи Хитлер, на всяка цена, а после ще духнем на Сталин под опашката... така трябва да стане, защото, деца мой... ще имаме манастир, истински, видях го, значи ще се нареди. Аз ще го основа, не се бойте, и всичко ще се оправи, ангел ми го обеща, значи... на дявола под опашката ще духнем...*

... ще духнем на Сталин под опашката, на дявола под опашката ще духнем, речено е, Галина помни, този странен израз всички го помнят, той им стана парола за всяка тайна, закачка, намигване, защото беше толкова необичаен в уста на Владиката, че при споменаването му понякога се заливаха от смях след време, когато смехът започна да се връща, *ще ти духна под опашката*, казваха, но в онази вечер никоя не се изсмя. Бъдещето беше неизвестно – ще му духнат ли под опашката? Не успяха, той „духна“ право в лицата им, но тогава това още не се знаеше, времето не беше дошло, тогава светът беше разтворил утробата си и демоните наизлизаха без всякаква метафора, метафорите умряха, защото светът стана буквален. Затова и така буквално се молеха, *Господи, унищожси проклетия Хитлер, после проклетия Сталин, унищожси, Господи, немците и большевиките...* може ли да се докара човек до такива молитви, Боже?... може, когато види реалната реалност, незабулена, тогава от молитвата му също пада булото и като дете изрича, *Да бъде Волята Ти... но както аз искам, защото повече не мога да издържа.*

Когато нощта се спусне над света...

... както сега се спусна нощта, съвсем естествена с луна зад облаците, и прозорецът ослепя, но Серафима не запали лампата, запали само свещ да свети в мрака, *Защо Серафима?*, *Защото на свещ по-лесно се моли човек, а времето настъпва,*

разбира се, настъпила е дългата нощ, когато и светилниците се прибират надълбоко, за да се съхрани пламъчето и мракът да не го обсеби, а в мрака всичко се размива и Галина не може да си спомни в нощта кое е било „преди“, кое

„след“, защото, когато пространството изгубва очертанията си, времето изгубва пулса си, ритъмът му се обърква, в хаоса няма време и всичко се слива... какво правеха тогава?, това преди онова ли се случваше?... не е ясно, домът се прибра в себе си, за да не вижда, и всичко се превръща в слух...

Заеха се усърдно да се молят, разбира се, такава беше заръката, заедно с Владиката сплитаха пръсти пред издигнатата в ръцете му Боголюбска икона, и у дома, и в църквата на молебените, които там се правеха почти всеки ден не за победи, и не за поражения, и не за войни, а за смирение.

За спасение на душите молебен.

За търпение в страданието молебен.

За мир наред злобата на деня молебен.

За омекчаване на злите сърца молебен.

На един от молебените занесе в църквата Богородица Семистрелна, която някога ѝ намигаше, сега очите ѝ тъжно се скланяха надолу, като че да възпрат сълзите, а една икона, същата Семистрелна, беше проплакала във Воронеж и там събираха сълзите ѝ в легенчета, мълвата се носеше, а Владиката казваше,

Не пускайте омерзението в душите си, то е злият заместител на болката, когато сърцата ви са пронизани... просто оставете кръвта да капе...

но как ли така *просто* се понася болката, след като на този молебен Людмила беше вече с жълта звезда на гърдите, тя си знаеше как и какво от сърцето ѝ капе... Трябваше да я спасяват, още не се знаеше какво ще се случи с евреите *тук*, но знаеше се какво се случва *там*, а Людмила Яковлевна Арансон, с рижата коса, с гърбавия нос, от километър като я съзреш, и си казваш – еврейка. На челото ѝ не пише, че е християнка, и руския не пише, паспортът ѝ полски, но кой се интересува от това... ами ако... и странно, дори тези, които твърдяха, че евреите са виновни за всичко, защото кога евреите не са били виновни за всичко?, дори те се заеха да спасяват Людмила, та нали виждаха очите ѝ и не намираха вина в нея, каква вина!, очите ѝ добри, душата чиста, свири и се моли, Людмила Яковлевна Арансон. И представите им като да се объркваха, защото човешките

очи са *опровержение*, освен ако сърцето не е докрай зако-
равяло и неспособно да разпознае Божия образ в тях. Не се
знаеше, още нищо не се знаеше за това какво ще се случва с
евреите *тук* и Людмила напусна квартирата си, за да не я
намерят, ако я търсят, и за да не чака сама в страх, за кратко
се пресели при българката Мария, после при рускинята На-
таша, за по-дълго при Надежда, която живееше с родители-
те си в къща на края на града в Лозенските ливади... а на-
края, преди всичко да свърши, дочака при Машошуша, за-
щото Галина я нямаше там... къде беше Галина?

Къде бях?

... о, да! в един момент, когато войната се отправи към
края си, точно тогава захапа *тук*. Започнаха евакуациите,
защото бомби полетяха и земята ги притегляше към себе
си... кога точно?, има ли значение, съзнанието се съпротив-
лява на злото и забравя, забравя, просто започна да се случ-
ва *тук*, там, някъде, говорителят в радиото съобщаваше,
отначало не беше често, но после зачести, и тогава ме изви-
ка директорът, онзи същият, който ми даде книгата, и каза,
Госпожице Везенкова, музеят подлежи на евакуация... но
как, къде... В едно село, госпожице, Светлен се казва, дале-
че е от *тук*, на североизток, до Попово... това нищо не ми
говореше освен далече, далече...

– аз имам майка, кой ще остане с нея,

– война е, госпожице, не ни питат, най-ценното ще изне-
сем, другото ще оставим, самият аз засега оставам, после
ще видим, ще пътувате с бай Игнат, той ще ви помага...

Питах Владиката, как без благословието му, да се съ-
противлявам ли, да откажа ли, а той, Че как ще откажеш,
Галина? Господ те евакуира и така ще те съхрани, *сохрани и
спаси, Господи!*, кажи, и благодари, Божи дар може да се
окаже, а и онези кокали, нали някой трябва да ги пази?

– и пеперудите, Владико...

– и пеперудите, значи какво има да мислиш, нима зави-
си от тебе?, война е. Къде ще е?

– Светлен, село далече от *тук* на североизток,

– хà! Виж само какво име! *Светлен*. Светло ще е, ще ви-
диш, не е случайно името,